

International JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş

02.12.2022

<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.3341>

Published /Yayınlanma

31.01.2023

Research Article

Volume/Issue (Sayı/Cilt)-ss/pp

10(91), 108-117

ISSN: 2459-1149

Erdem CİZRELİ

<https://orcid.org/0000-0001-5322-4647>

MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Gazal KARLİ

<https://orcid.org/0000-0002-2957-5073>

MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Şahnaz DOĞRU KANUŞ

<https://orcid.org/0000-0003-3899-2925>

MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Berat ATLI

<https://orcid.org/0000-0002-7119-1356>

MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Okan YILDIRIM

<https://orcid.org/0000-0003-2551-6671>

MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Hasan TEKİN

<https://orcid.org/0000-0002-6518-4408>

MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Ebru ÖLKER

<https://orcid.org/0000-0001-8084-8949>

MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

Seza KIZILDAĞ

<https://orcid.org/0000-0002-6978-454X>

MEB, Diyarbakır / TÜRKİYE

BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIFLI İLKOKULLARDA GÖREV YAPAN MÜDÜR YETKİLİ ÖĞRETMENLERİN EĞİTİM-ÖĞRETİM VE YÖNETİM ALANINDAKİ SORUNLARI

DIRECTOR WORKING AT JOINT CLASS PRIMARY SCHOOLS PROBLEMS OF AUTHORIZED TEACHERS IN THE FIELD OF EDUCATION AND MANAGEMENT

ÖZET

Bu çalışmada; Diyarbakır iline bağlı birleştirilmiş sınıflı ilkokullarda görev yapan müdür yetkili öğretmenlerin eğitim-öğretim hizmetleri ve okul yönetimine ilişkin karşılaştıkları sorunları belirlemek amacıyla, birleştirilmiş sınıflı okullarda görev yapan 12 müdür yetkili öğretmene anket uygulanmıştır. Araştırmaya katılan müdür yetkili öğretmenlerin profili incelendiğinde; %75'i erkek, %25'i ise kadındır. Öğretmenlerin çoğunluğu 1-6 yıl aralığında bir sürede görev yapmaktadır. Öğretmenlerden hiç biri eğitim yönetimi ile ilgili hizmet içi eğitim kurslarına katılmamıştır. Kayıtlı öğrenci sayısı 1-45 aralığında olan okulların oranı oldukça düşüktür. Okul mevcudu çoğunlukla 45'in üzerindedir. Mevcudu 1-45 öğrenci olan okullarda sadece bir öğretmen görev yapmaktadır. 46-90 ve üzeri olan okulların çoğunda 2, 3 veya 4 öğretmen görev yapmaktadır. Ayrıca sınıf öğretmeni haricinde derslik fazlası varsa ve 48-60 ay öğrenci sayısı 10 ve üzerindeyse okul öncesi öğretmenleri de görev yapmaktadırlar. Genel olarak değerlendirildiğinde; birleştirilmiş sınıflı ilkokullarda görev yapan müdür yetkili öğretmenleri eğitim-öğretim hizmetlerinde en çok karşılaşılan sorunların başında iki görevin birlikte yapılmasından dolayı öğrencilere yeterli zamanı ayıramamaları, acil yazılarda veya yapılan toplantılardan dolayı ilçe merkezine gelmek zorunda olan müdür yetkili öğretmenlerin derslerine girememeleri gelmektedir. Ayrıca öğretmen ihtiyaçlarının karşılanmaması, sınıf birleştirmelerinin çok olması, derslik sayısının yetersiz olması, okullarda materyal eksikliklerinin olması, okulun tüm ihtiyaçlarının sadece müdür yetkili öğretmen tarafından karşılanması, fiziki yetersizliklerin bulunması ve bu yetersizlikler için harcanan masrafin genelde müdür yetkili öğretmenler tarafından ödenmesi gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Birleştirilmiş sınıflı ilkokul, müdür yetkili öğretmen, birleştirilmiş sınıflı okul sorunları.

ABSTRACT

In this study; In order to determine the problems faced by teachers with principals working in primary schools with combined classes in Diyarbakır province, a questionnaire was applied to 12 principal authorized teachers working in schools with combined classes in order to determine the problems they face regarding education-training services and school management. When the profile of the principal authorized teachers participating in the research is examined; 75% are men and 25% are women. Most of the teachers work for a period of 1-6 years. None of the teachers attended in-service training courses on educational administration. The proportion of schools with student enrollment in the range of 1-45 is quite low. The school size is mostly over 45. Only one teacher works in schools with 1-45 students. Most schools with 46-90 and over have 2, 3, or 4 teachers. In addition, if there is a surplus of classrooms other than the classroom teacher and the number of 48-60 month-old students is 10 or more, preschoolteachers also work. When evaluated in general; One of the most common problems encountered in the education and training services of primary schools with combined classes is that they cannot allocate enough time for students due to the fact that two tasks are carried out together, and that the teachers authorized by the principal, who have to come to the district center due to urgent letters or meetings, cannot attend their classes. In addition, the teachers' needs are not met, there are many classroom combinations, the number of classrooms is insufficient, there is a lack of materials in schools, and all the needs of the school are met only by the teacher authorized by the principal, there are physical inadequacies and the expenses for these inadequacies are usually paid by the teachers authorized by the principal.

Keywords: Multigrade primary school, principal authorized teacher, multigrade school problems.

1. GİRİŞ

Okul, eğitim amaçlarına ulaşmak için düzenlenmiş sistematik bir yapıdır. Okullarda öğrenciler "sınıf" adı verilen gruplar halinde eğitim görürler. Bu kategoriler, benzer hazırbulunuşluk düzeylerine sahip bireyleri içerebileceği gibi, bireysel özellikleri ve sosyal çevreleri bakımından farklılık gösteren birey veya grupları da kapsayabilir (Ottekin Demirbolat, 2019). Bu gruplar şehir merkezlerinde veya kırsal alanlarda yer alabilir. Köydeki öğrenci sayısının yetersiz olması, ulaşım güçlükleri gibi çeşitli nedenler bu derslerin tek öğretmenle yürütülmesi gerektiğini göstermektedir. Öğretme ve öğrenmenin tek öğretmene bağlı olarak uygulanmasına "birleştirilmiş sınıf öğretimi" denir (Çoruk, 2021). Coğrafi, mali veya diğer nedenlerle eğitim hizmetlerinden yararlanamayan öğrencilerin eğitimi. Bu onların hizmetlere ulaşabilmeleri için önemlidir (Bilir, 2008).

Türk eğitim sisteminde özel bir öneme sahip olan ilkokul, 6-11 yaş arası çocukların eğitim ve öğretimini kapsayan eğitim sistemimizin temel basamaklarını oluşturmaktadır. İlkokulların önemi, ilkokulların diğer eğitim seviyelerine göre daha yüksek penetrasyon ve kayıt oranlarına sahip olması gerçeğiyle daha da vurgulanmaktadır (Abay, 2006).

Türk milli eğitim sistemi yapısal ve işlevsel olarak incelendiğinde örgün eğitimin ilk kademesinde birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okullarının yer aldığı görülmektedir. Kırsal yerleşim yerlerinde zorunlu eğitim çağındaki çocuklara temel hizmetlerin sağlanması için çok sınıflı bir okul modeli geliştirilmiştir. Ülkemizdeki fiili duruma bakılırsa, nüfusun seyrek olması nedeniyle bazı yerleşim yerlerinde öğrenci sayısı az ve öğretmen sayısı zayıf olduğundan, çok sınıflı entegrasyonun uygulanması ve öğretmenlerin ders vermesi gerekmektedir (Abay, 2006).

Birden fazla sınıfın birleştirilerek bir grup teşkil etmek suretiyle, bir öğretmen tarafından öğrencilerin yetiştirilmesine birleştirilmiş sınıf öğretimi denir (MEB, 1995).

1968 Programına göre nüfusu az olan köylerde bir sınıfı için gerekli olan öğrenci sayısının azlığı, az mevcutlu sınıflara ayrı ayrı birer öğretmen vermenin imkansızlığı, birdenfazla sınıfın birleştirilerek bir grup halinde ve bir öğretmenin yönetiminde okutulması zorunluluğunu doğurmuştur (MEB, 1995).

Ülkemiz, herkesin eğitim hakkını gerçekleştirmek için eğitim hizmetlerini en küçük yerleşim yerleri de dahil olmak üzere kırsal alanlara taşımaya çalışmaktadır. Türkiye'deki 32.108 ilköğretim okulunun 19.817'si (yaklaşık %62'si) köylerde bulunmaktadır (MEB, 2012). Köylerdeki okullar genellikle birleştirilmiş ilkokul sınıflarından oluşur. Birleştirilmiş ilköğretim okullarının yapılmasının temel nedeni, nüfusun az olması, yerleşim yerlerinin dağınık olması ve şehir merkezinden uzak olmasıdır. Ortak sınıf, birden çok sınıfın bir öğretmenin gözetiminde bir arada çalışması temelinde oluşturulan sınıftır (Köklü, 2000). Öğrenci sayısının az olması nedeniyle ayrı derslik açılması ekonomik olmadığı için birleştirilmiş derslik uygulaması, toplu taşıma eğitimi veren köy okullarının yeniden açılması gibi bu uygulama benimsenmiştir (Erdem, 2004: 11).

Günümüzde özellikle köy yerleşim birimindeki öğrenci sayısının azlığı nedeniyle birleştirilmiş sınıf uygulamasına yer verilmektedir. Eğitim uzmanı Prof. Dr. K. Wofford, 1951 yılında ülkemize davet edilerek köy ilkokullarının eğitim ile ilgili incelemeler sonucu Bakanlığa 'Türkiye Köy İlkokulları Hakkında Rapor' ile o yıllarda Amerika Birleşik Devletlerinde de kırsal kesimler için uygulanan sınıf sistemi yerine grup sistemini önermiştir. Wofford bu raporunda köy okullarında öğrencilerin sınıf yerine iki büyük grup halinde birleştirilmesine ve buna uygun bir program düzenlenmesine yer vermiştir. Bu önerisi sonucu ülkemize birleştirilmiş sınıflı köy okullarında öğrenciler A ve B grubu olarak iki gruba ayrıldı. A grubu 1., 2. ve 3. sınıfları, B grubu 4. ve 5. sınıfları kapsıyordu. Bunlardan A grubunda birbirine paralel ve eşit özelliklerde üç programı olacak ve her yıl bunlardan biri uygulanacaktır. B grubu da yine aynı özelliklerde iki programa sahip olacaktır (Binbaşıoğlu, 1995).

Uygulama yalnızca ülkemize özgü değil dünyanın birçok ülkesinde başvurulan bir öğretim şeklidir (Fidan ve Baykul, 1993). Birleştirilmiş sınıf uygulaması sadece kırsal alanlara yönelik bir öğretim uygulaması değil, aynı zamanda ilkokul (1.2.3.4.) yani ilkokulun ilk kademesi için bir öğretmenlik uygulamasıdır. Bu nedenle bileşik sınıf uygulaması bir problem çözme uygulamasıdır. Türkiye'de okullaşma oranı en yüksek eğitim kurumları ilkokullardır. Zorunlu eğitimi yaygınlaştırma çabaları, Türk eğitim sisteminde bir sorun olmaya devam etmektedir. Türkiye'nin coğrafi yapısına ve dağınık yerleşim yerlerine rağmen, zorunlu temel eğitim sürecinden tüm vatandaşlarımızın yararlanabilmesi amacıyla, nüfus yoğunluğunun düşük olduğu kırsal alanlarda ilköğretim okulları açılmaktadır. Ancak, seyrek nüfuslu ve dağınık yerleşim yerlerinde, her köyde beş derslikli, her sınıfta bir

öğretmen olan bir okul yapmak zordur. Bu durum, bir öğretmen tarafından eğitim için birkaç sınıfın bir grupta birleştirilmesini gerekli kılmaktadır (Köklü, 2000).

Öğretmen ve öğrenci sayısının azlığı, ekonomik yetersizlikler, okul ihtiyacı, yerleşim birimlerinin dağınıklığı, nüfus yoğunluğunun azlığı, birleştirilmiş sınıf uygulamasının nedenleri arasında sayılabilir (Köksal, 2002).

Birleştirilmiş sınıf uygulaması köye yönelik bir öğretim uygulamasıdır. Normal öğretimin yapıldığı bir sınıftaki öğretim ile birleştirilmiş sınıf öğretimi arasındaki en belirgin fark, öğretim biçimidir. Birleştirilmiş sınıflarda öğrenciler ders saatlerinin büyük bir bölümünü kendi kendine çalışarak geçirirler. Birleştirilmiş sınıf öğretiminin bu konuda gerekli bilgi ve beceriye sahip olması gerekir. Birleştirilmiş sınıf okutan öğretmen, etkili ve verimli bir öğretim için görev yaptığı çevreyi çok iyi tanımalıdır. Halkın sosyo-ekonomik ve kültürel yaşamını, çevrenin imkan ve şartlarını iyi bilmelidir. Köyün şartlarını, öğrencinin gelişim düzeylerini ve kendi yeteneklerini tanımayan bir öğretmen planlama, uygulama, ölçme-değerlendirme ve sınıfta davranış yöntemi hususlarında zorlanabilecektir (Köse, vd.2010).

Okullarda kullanılan öğretmen kılavuz kitapları öğretmenler tarafından planlama, uygulama ve ölçme değerlendirme sürecinde kullanılmaktadır. Birleştirilmiş sınıflarda da öğretmenlerimiz yukarıda sayılan sınıf birleştirme ve program uygulama esaslarına uygun olan dersin kılavuz kitabını kullanacaktır. Kılavuz kitap olmayan derslerde de öğretmenlerin günlük plan-ders planı yapmaları esastır. Birleştirilmiş sınıfların sosyal, kültürel ve ekonomik olarak kısıtlı bölgelerde bulunduğu gerçeği ile öğretmen kılavuz kitaplarında yapılamayan etkinliklerin çevre şartlarına uygun olarak günlük olarak günlük plan yapılması ve aynı kazanımın alınması şartı ile değiştirebileceği unutulmamalıdır. Ancak planlanacak etkinliğin yapılandırmacı yaklaşımın istediği becerilere dönük olması gözden kaçmamalıdır. Okullarımızda normal öğretim yapan sınıflar ile birleştirilmiş sınıflarda uygulanan öğretim programı arasında bir farklılık bulunmamaktadır. Dolayısı ile yapılandırmacı yaklaşımın öngördüğü strateji, yöntem, tekniklerin hepsi kullanım alanı bulmaktadır. Özellikle ödevli saatleri, öğrencinin bilgiyi keşfetmesi, yapılandırması ve uygulaması sürecinde bir fırsat olarak kullanılmalıdır. İşbirlikçi öğrenme anlayışı içerisinde küme çalışmaları öne çıkarabilecek uygulamalar arasında sayılabilir. Birleştirilmiş sınıflarda davranış yöntemi açısından özellikle aynı seviyede olan öğrencilerin seviye gruplarına ayrılabilmesinin yararsağlayacağı unutulmamalıdır (Köse, vd. 2010).

Birleştirilmiş sınıflı okullarda görev yapan hem müdür yetkili öğretmenler hem de sadece öğretmenlik yapanlar kılavuz kitapları derse girmeden önce çok iyi incelemeli, kazanım ve etkinlikler ile ilgili hazırlığını yapmalıdırlar. Ölçme ve değerlendirme formlarında yararlanmalıdırlar. Derste zamanı çok iyi ayarlamalı, bir sınıfa etkinlik yaptırılırken diğer sınıflara ödevli çalışmalar yaptırmalıdırlar (Köse, vd. 2010).

Birkaç sınıfı aynı anda bir arada yönetmek, öğretmenin her gün için önceden hazırlık yapmasını gerektirir. Çünkü birleştirilmiş sınıf öğretmeni aynı anda birden fazla sınıf ya da grupla ilgilenmek durumundadır. Bu da iyi bir planlama, beraberinde ise anlayış ve sabır gerektirir. Normal bir sınıf ile birleştirilmiş sınıftaki öğretimde en önemli farklılık öğretimin şeklindedir. Birleştirilmiş sınıflarda öğrenciler derslerinin bir kısmını kendi kendilerine çalışmak zorundadırlar. Bunun sonucu olarak öğrenciye daha fazla iş ve sorumluluk düşmektedir (Öztürk, 2003).

Bu okullar için bir diğer önemli konu da çok vardiyalı okullara yeni öğretmenlerin gönderilmesidir. Tecrübesiz bir öğretmen sadece bir ders vermesine rağmen diğer derslerde ne yapacağını planlayamaz. Bu durum, mesleğin ilk yıllarında öğretmeni mesleğinden uzaklaştırmaktadır. Birleştirilmiş sınıf uygulama çözümlerinin geliştirilememesi ve birleştirilmiş sınıflarda yapılacak küçük değişikliklerle bağımsız sınıf çözümlerinin uygulanamaması bazı sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Şehir okulları tarafından derlenen planlar, köy okullarının özelliklerini dikkate almamış, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına cevap verememiştir. Ayrıca, sınıfları birleştiren okullarda, her sınıfta verilen derslerin türü ve sayısı yüksektir. Kaotik konular ve dersler karşısında öğretmenler öğrencilere gerekli yönlendirmeleri yapamamaktadır. Birleştirilmiş sınıflı ilkokullar; yapı, fonksiyon, programların uygulanması, idari yapı ve işleyiş gibi kendilerine has bazı özelliklere ve özel şartlara sahiptir. Söz konusu özellik ve şartlar, birtakım güçlükleri de beraberinde getirmektedir. Öğretmenlerin kırsal alanda görev yapmalarındaki güçlükler nedeniyle öğretmen bulunmaması, öğrencilerin sık sık öğretmen değiştirmeleri, öğretmenlerin lisans eğitimlerinin yeterli olmayışı, bu sınıflarda öğretim

materyallerinin yetersizliği, ailelerin ekonomik koşullarının iyi olmayışı gibi nedenler birleştirilmiş sınıflarda karşılaşılan güçlükler arasında sayılabilir (Erden, 1996).

Sınıfları ortak olan bir ilköğretim okulunda görev yapan bir sınıf öğretmeni, okul idaresi tarafından idari hizmetler ve sınıf öğretimi görevlerini yerine getirmek üzere yetkili öğretmen olarak görevlendirilir. Lisanslı bir müdür, eğitim görevlerinin yanı sıra bağımsız bir okul müdürünün görev, yetki ve sorumluluklarını üstlenir. Sertifikalı bir Baş Öğretmen, okulu yürürlükteki yasalara, programlara ve düzenlemelere uygun olarak yönetme ve denetleme görevlerini yerine getirmeye yetkilidir. Ancak amaçlarına bağlı olarak okulun yönetimi, geliştirilmesi ve değerlendirilmesinde görev ve sorumlulukları vardır. Bu bakımdan tam zamanlı öğretmenlik işi ek iş olarak değil, kendini geliştirme fırsatı olarak görülmelidir. Ancak, okul müdürü tarafından büro işleri ve eğitim öğretimi yapma yetkisi verilen öğretmenler, eğitim sürecinde bu görevlerden kaynaklanan sorunlar yaşamaktadır. Bu çalışma, merkezden uzak küçük köylerde görev yapan müdür-lisanslı öğretmenlerin sorununa ışık tutmayı amaçlamaktadır. Ülkemizin coğrafi ve ekonomik koşulları nedeniyle, genellikle kırsal yerleşim yerlerinde bulunan okullarda birleştirilmiş öğretim uygulamaları kullanılmaktadır. Birleştirilmiş bir eğitim uygulaması, öğrencilere ilköğretimin hedeflerini öğretmeyi amaçlar (Akdoğan, 2007).

Birleştirilmiş sınıflı ilkokullarda görev yapan müdür yetkili öğretmenler köyde kalmanın getirmiş olduğu zorlukların yanında, öğretmenlik mesleğinde ve okulun yönetim sürecinde birçok alanda sorunla karşı karşıya kalmaktadırlar. Eğitimin her hangi bir kademesinde bulunan okulun sorunları çözülmedikçe, o kurumun veya okulun vermiş olduğu hizmetlerin kalitesi yeterli olamayacaktır.

Eğitimde belirlenen hedeflere ulaşılmasında yönetim görevini üstlenen yöneticinin bu alanla ilgili yeterliliğe sahip olması gerekir. Birleştirilmiş sınıflı okulda görevli müdür yetkili öğretmenlerin hem yöneticilik hem de öğretmenlik özelliklerinin yeterli olması gerekir. Okul yöneticisinin insan ilişkilerinde okulun toplumda üstlendiği role uygun davranmalı, insan ilişkilerinde tutarlı ve uyumlu olmalıdır.

Okul yönetimini eğitim yönetiminin daha sınırlı bir alanda (okulda) uygulanması olarak görebiliriz. Okul yöneticiliğini, eğitim kurumunun üstlendiği amaçları en etkili ve verimli bir şekilde çalıştırılabilmesi ile ilgili ilke yöntem ve teknikleri inceler (İlgar, 2000). Eğitim sisteminin bir alt sistemi olan okulda sorumlu olanlar okul yöneticileridir.

Yönetici okulu yasal çerçeve içinde yönetmekle sorumludur. Bu görevinde yönetici amacı gerçekleştirme yönünde var olandan daha fazla hizmet üretmektir (Taymaz, 1982).

Eğitim ve öğretimin başarılı olabilmesi için yönetim görevini üstlenen yöneticide, yönetimle ilgili yeterliliklerin bulunması gerekir. Eğitim ve öğretim işini üstlenen öğretmende genel kültür, mesleki formasyon, kişilik ve yetenek özellikleri aranmaktadır. Müdür yetkili öğretmenin hem yöneticilik hem de öğretmenlik özelliklerin yeterli olması beklenir. Yapacağı görev ve üstleneceği sorumluluklar belli bir yetenek, özel bilgi, beceri, davranış, cesaret ve çalışma arzusunu gerektirir. Müdür yetkili öğretmenin, insan ilişkileri ve insan - toplum ilişkilerinde uyumlu olması beklenir.

Sertifikalı Baş Öğretmen; Yönetici, Öğretim Görevlisi, Danışman, Oryantasyon, Memur, Hizmetli ve benzeri pozisyonlar Başarılı olmak için bu görevleri en iyi şekilde tamamlamak gerekiyor (Kaykanacı, 1993).

Yönetim süreci alınan kararın uygulanması boyutunda müdür yetkili öğretmenin uyması gereken ilkeler bütünü olarak algılamalıyız. Birleştirilmiş sınıfların her bölge ve şartlarda değişen sorunları vardır. Her okulun veli profilinden kaynaklanan, çevresel şartlardan etkilenen sorunları vardır ve olacaktır. Eğitim bir süreç ve dünya hızla değişiyor. Değişen dünya gelişen bilime ayak uydurmak için yöneticilerin yönetim süreçlerini iyi kavramaları gerekir.

Yöneticiler, ortak olarak belirlenen hedeflere ulaşılmasını sağlamak için birçok sürece ihtiyaç duyar. Bu süreçlere idari süreçler denir. Yönetim süreçleri; karar verme, planlama, organize etme, iletişim kurma, etkileme, koordine etme ve değerlendirme olarak ayrılır. Fayol'a göre yönetim süreçleri, planlama, örgütlenme, yönlendirme, koordinasyon ve kontrol alanlarına ayrılmıştır. Zaman zaman grubu reddetmek ve yönetime bir bütün olarak bakmak zorunda hissetti (Bursalıoğlu, 1997).

Okulu amacı doğrultusunda yaşatmak okul yöneticisinin görevidir. Ayrıca okul liderliğinin önemine ve okul yöneticilerinin yetki ve sorumluluklarına dikkat çekmektedir. Bir organizasyonun amaçları doğrultusunda yaşatılması, organizasyon içindeki insan ve maddi kaynakların en verimli şekilde

kullanılmasıyla sağlanır. Okul yönetimi, okul yönetimi kavramları ve süreçleri hakkında iyi bir bilgiye sahipse bunu yapabilir. Bu kavramları ve süreçleri eyleme dönüştürmek için okul liderleri iş başında akademik eğitim almalıdır (Bursalıoğlu, 2008).

Okul, öğrencilerin her açıdan gelişmelerine katkı sağlamalıdır. Okuldaki etkinlikler öğrencinin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor açıdan ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte olmalıdır.

Eğitim sistemimizde 2005-2006 öğretim yılından itibaren yeni ve kapsamlı değişime gidilmiştir. Yapılan değişiklik ile artık öğrencilerin, öğretmenden bilgi alma konumundan çıkıp, bizzat kendilerinin bilgiye ulaşmaları ve bilgiyi yapılandırılmaları amaçlanmıştır. Birleştirilmiş sınıflı ilkokullardaki olanakların, müstakil okulların olanakları ile karşılaştırıldığında daha kısıtlı olduğu bilinmektedir.

Birleştirilmiş sınıf uygulamasının dezavantajlarının yanında; eğitim-öğretim açısından avantajları da vardır. Öğrencilere birbirlerinden öğrenme ve yardımlaşma imkânı sağlaması, öğretmensiz ders saatlerinde öğrenciler kendi kendilerine çalışması, öğrenme, yönetme, araştırma yapma becerilerinin gelişmesi, öğrencilerin ilgi duydukları alanlara ve bireysel farklılıklarına göre eğitim ortamları sunulma imkanının olması bazı avantajlardandır.

Bağımsız müdürlüğü bulunmayan ilkokullarda sınıf öğretmenlerinden biri, sınıf öğretmenliği görevi yanında yönetim hizmetlerini de yürütmek üzere müdür yetkili öğretmen olarak görevlendirilmektedir. Müdür yetkili öğretmen, öğretmenlik görevinin yanında müstakil bir okul müdürüne ait görev, yetki ve sorumlulukları üstlenir. Bu görev, yetki, ve sorumlulukları yerine getirmek zorundadır (Köse vd., 2010). Bu çalışmada, birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okullarının mevcut yönetim sorunlarının tespit edilmesi ve bu sorunlara yönelik geliştirilen çözüm önerilerinin sunulması önem arz etmektedir. Bu çalışmada sorun, karma sınıflı ilköğretim okullarının yönetimindeki eksiklikleri ortaya koymak ve bu okullarda görev yapan temel nitelikli öğretmenlerin görüşlerine göre bu eksikliklere çözüm önerileri getirmektir.

1. Birleştirilmiş sınıflı ilkokullarda görev yapan müdür yetkili öğretmenlerin lisans düzeyinde almış oldukları eğitimin birleştirilmiş sınıf öğretimi uygulayabilme düzeyi üzerindeki etkisi nelerdir?
2. Müdür yetkili öğretmenlerin birleştirilmiş sınıflardaki eğitim-öğretim sürecinde yaşadığı zorluklar nelerdir?
3. Müdür yetkili öğretmenlerin okul yönetim sürecinde yaşadığı zorluklar nelerdir?
4. Okulunuzla ilgili problemlerde üst yöneticilerin sağlaması gereken katkılar açısından karşılaştığınız problemler nelerdir?
5. Müdür yetkili öğretmenlerin, il eğitim denetmenleri tarafından okullarında yapılan rehberlik çalışmaları ile ilgili görüşleri nelerdir?
6. Müdür yetkili öğretmenlerin, il eğitim denetmenleri tarafından okullarında yapılan denetim çalışmaları ile ilgili görüşleri nelerdir?

2. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, araştırma grubu, veri toplama aracının geliştirilmesi, veri toplama araçlarının uygulanması ve verilerin çözümlenmesi yer almaktadır.

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada survey yöntemi kullanılacaktır. Tarama yöntemi bir grubun belirli özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan çalışmalara denir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2011). Çalışmada araştırma deseni olarak betimsel araştırma deseni kullanılacaktır. Betimsel araştırmalar temelde "mevcut durum nedir", "neredeyiz", ne yapmak istiyoruz", "nereye, hangi yöne ve nasıl gitmeliyiz" gibi soruların araştırıldığına dikkat çekmektedir (Çepni, 2010). Betimsel araştırmalarda verileri toplamak için açık uçlu görüş formu geliştirilip örneklem grubuna dağıtılarak onların yazılı görüşlerine başvurulacaktır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırma grubu, 2022-2023 eğitim ve öğretim yılında Diyarbakır ilinde birleştirilmiş sınıflı ilkokullarda görev yapan 25 müdür yetkili, öğretmen içerisinde gönüllü olarak katılmak isteyen 12 müdür yetkili öğretmenden oluşmaktadır. Müdür yetkili öğretmenler ile doğrudan görüşme yapılarak veri toplanacaktır.

2.3. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmanın amacına uygun veriler toplamak üzere, geliştirilen veri toplama aracı için, gerekli ön çalışmalar literatür taraması ile gerçekleştirilmiştir. Diyarbakır ilindeki birleştirilmiş sınıflı ilkokullarda görev yapan müdür yetkili öğretmenler ile birebir görüşmeler yapılmış belirtilen sorunlar ve yazdıkları sorun listeleri de değerlendirilerek konu ile ilgili 6 adet soru hazırlanmıştır. Bilgi toplama aracına konu ile ilgili uzmanların görüşleri alınarak son şekli verildi. Form, isimsiz kişisel bilgiler ve görüşme soruları olmak üzere iki bölümden meydana gelmiştir.

2.4. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması ve Toplanması

Örneklem seçilirken ilçenin farklı bölgelerinde çalışan müdür yetkili öğretmenlerden olmalarına dikkat edilmiştir. Veri toplama aracı olarak kullanılacak olan görüşme formu, uygulamaya katılacak müdür yetkili öğretmen sayısı kadar çoğaltılıp araştırma örneğine alınan kişilere dağıtılarak görüşme yapılmıştır.

3. BULGULAR ve SONUÇLARI

Bu bölümde, sınıfın birincil yönetim sorunlarını ve bu sorunları birleştiren geliştirilen çözüm önerilerini belirlemek için oluşturulan alt sorulara dayalı olarak gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen sonuçlar yorumlanmıştır.

Müdür yetkili öğretmenlerin üniversitede aldıkları eğitimin birleştirilmiş sınıflı bir okulda yapmakta oldukları görevleri açısından yeterli midir?

Ankete katılan müdür yetkili öğretmenlerin 10 tanesi bu soruya üniversite eğitimim yetersiz cevabını verirken 2 tanesi eğitimim yeterli cevabını vermiştir. Ankete katılan 3 bayan, 7 erkek öğretmen yetersiz görürken aldığı eğitimi 2 erkek öğretmen aldığı eğitimi yeterli görmektedir.

Mesleklerinin ilk yıllarında genelde kırsala atanan sınıf öğretmenleri en çok da birleştirilmiş sınıflı okullara gönderilmektedirler. Bu okullarda bazen tek öğretmen bazen 2 veya 3 öğretmen olarak görev yapmaktadırlar. Tek öğretmen olarak gittikleri köy okullarında 4 sınıfı birden birleştirip eğitim vermektedirler. 2 veya 3 öğretmenli okullarda ise genelde 2 sınıfı birleştirip eğitim vermektedirler. Birleştirdikleri sınıf sayısı ne kadar çok olursa öğretmenlerin işi de o kadar zorlaşmaktadır. Çünkü birleştirilen her sınıf bir yük olarak öğretmene yansımamaktadır.

Üniversitede genel olarak 1 dönemde 2 kredi olarak görülen birleştirilmiş sınıflarda öğretim dersi bu görevi yaparken yetersiz kalmaktadır. Müstakil sınıf eğitimi alan 4 sene boyunca alan öğretmen bir dönemde bir ders olarak okutulan dersin eğitimini vermekte çok zorlanmaktadır. Bir yandan 1. sınıflara okuma-yazma eğitimi verirken bir yandan okumayayeni geçmiş 2. sınıflara okumayı unutmamaları için çaba gösterir, bir yandan 3 ve 4. sınıflara ders verir. Bu öğrencilerin hepsinin de başarılı olmasını isteyen öğretmen başarı çok iyi olmayınca da üzülür ve sorunun kendinden kaynaklı olduğunu düşünür. Bu düşünce öğretmeni hem üzer ve hem de meslektan soğutmaya başlar.

Bu nedenle üniversitelerde sınıf öğretmenliği bölümünde birleştirilmiş sınıf eğitimi adı altında bir dersin en az 1 sene boyunca okutulması gerekmektedir. Ayrıca üniversite öğrencilerini üniversiteye yakın olan birleştirilmiş sınıflı okullara götürerek eğitimi yerinde görmeleri sağlanmalıdır. Böylelikle verilen eğitim teoride kalmaz ve pratikte de uygulanması sağlanmış olur. Okulu, derslikleri, fiziki şartları ve derslerin işlenişini gören üniversite öğrencileri mesleğe başladıklarında çok fazla zorlanmadan daha rahat bir şekilde birleştirilmiş sınıf eğitimi öğrencilerine verebilirler.

Bana göre mesleğinin ilk yıllarında bu kadar zorlanan ve yorulan öğretmenlere bir de müdür yetkilik görevi verilir. Eğitim-öğretimin yanı sıra okul yönetimi görevi de öğretmene yüklenir. Üniversiteden mezun olurken ancak bir dilekçe yazmasını öğrenen öğretmene okulun tüm evrak işleri yüklenir. Bu görev öğretmene istese istemese yönetmelik gereği verilir. Yönetim alanında daha önce herhangi bir deneyimi, bilgi ve birikimi olmayan öğretmen bir anda kendini okulun tüm işlerinin ortasında bulur. Üst yazı yazmasını bilmeyen, evrak kayıt işlemini bilmeyen öğretmenden tüm yönetim ve evrak

işlerini yapması istenir. Okulun tüm sorumluluğu öğretmene verilir. Eğitim-öğretimde zorlanan öğretmen yönetim görevini de alınca bayağı zorlanır ve yorulur.

Bu nedenle sınıf öğretmenliği bölümünde yönetimle ilgili bir ders okutularak öğrencilere daha üniversitedeyken okul yönetimi hakkında bilgiler verilebilmelidir. Hem müdür yetkililiği düşündüğümüzde hem de okul müdürlüğünü ve okul müdür yardımcılığını düşündüğümüzde bu görevleri yapan kişilerin öğretmenler olduklarını unutmamalıyız. Lisans düzeyinde bu görevlere ilişkin bilgilerin öğrencilere derslerde verilmesi gerekmektedir. Böylelikle bu göreve gelen öğretmenlerde az da olsa bir bilgi sahibi olarak görevlerini daha iyi icra ederler.

Birleştirilmiş sınıflı ilkokulda müdür yetkili öğretmen olarak görev yapıyor olmanızdan dolayı eğitim-öğretimle ilgili karşılaştığınız problemler nelerdir?

Bu soruya tüm ankete katılan tüm müdür yetkili arkadaşların cevaplarından biri iki görevin birlikte yürütülmesidir. Yani derse giren öğretmenin aynı zamanda müdür yetkililik görevi yapması eğitim-öğretimi önemli ölçüde olumsuz yönde etkiliyor cevabını vermişlerdir.

Bayan öğretmenler acil yazı istemi, toplantılara katılım gibi olaylarında eğitim- öğretime olumsuz etkilediğini söylemişlerdir.

Erkek öğretmenlerden 1-3 yıl tecrübesi olanlar imkanların kısıtlı olması, materyal eksikliği, okul yükünün müdür yetkili öğretmene yüklenmesi, fiziki sıkıntıların olması gibi sorunların eğitim-öğretimde problemlere yol açtığını söylemişlerdir.

Erkek öğretmenlerden 4-6 yıl tecrübesi olanlar öğretmen sayısının azlığı, derslik sıkıntısı, materyal eksikliği gibi sorunların eğitim-öğretimde problemlere yol açtığını söylemişlerdir.

Birleştirilmiş sınıflı okullarda müdür yetkili öğretmenlerin eğitim-öğretimle ilgili en önemli sorunu iki görevi yani hem öğretmenliği hem de müdür yetkililiği birlikte yapmasıdır. Bu iki görev bir kişi gerçekten zor ve yıpratıcıdır. 2-3 sınıflı birleştirilerek zaten çok zor şartlarda eğitim veren öğretmenlere bir de hiç bilmedikleri bir görev olan müdür yetkililik verilince ister istemez eğitim-öğretimde problemler yaşanıyor. Ders anlatımına çok zaman ayıramama, okul işleri ile ilgilenme eğitimde sorunlar çıkarmaktadır. Kendini tam anlamıyla sadece öğretmenliğe veremeyen müdür yetkililik görevi öğretmeni tam anlamıyla eğitim-öğretime yoğunlaşmasına engel olmaktadır. Ayrıca birleştirilmiş sınıflı okullarda öğretmen sayısının azlığı, derslik sıkıntısı, materyal eksikliği, fiziki yetersizliklerde eğitim-öğretimde karşılaşılan diğer problemlerdir.

Birleştirilmiş sınıflı ilkokulda görev yapıyor olmanızdan dolayı okul yönetimi konusunda karşılaştığınız problemler nelerdir?

Ankete katılan tüm müdür yetkili öğretmenler bilgi, birikim ve deneyimin olmaması okul yönetiminde karşılaşılan problemlerdendir cevabını vermişlerdir.

Bayan öğretmenler yönetime gereken zamanı ayıramamaları, maddi imkansızlıklar ve veli desteğinin az olmasını problemler olarak saymışlardır.

Erkek öğretmenlerden 1-3 yıl arası tecrübesi olanlar zaman ayıramama, tek kişinin okulun tüm işlerini yapması, masrafların müdür yetkili öğretmenlerce karşılanması, okul gelirinin olmaması okul yönetimindeki problemlerdir diye cevaplamışlar.

Erkek öğretmenlerden 4-6 yıl arası tecrübesi olan öğretmenler iki görevin aynı anda yapılmasından dolayı okul yönetimi işlerinin aksadığını, evrak işlerinin çok olması karşılaşılan problemlerdir diye cevaplamışlardır.

Mesleğe yeni atanan bir sınıf öğretmeni birleştirilmiş sınıflı bir okulda ya tek başına da 2, 3 veya 4 öğretmenden sorumlu olarak müdür yetkililik görevini yapmak zorunda bırakılıyor. Daha önce hiçbir bilgi, birikim ve deneyimi olmayan bu öğretmenler ister istemez okul yönetimi konusunda sorunlar yaşamaktadırlar. İki görevi aynı anda yapmanın zorluğunun yanında zaman problemi de yaşamaktadırlar. Aynı anda iki iş olunca birinden biri mutlaka aksamaktadır. Ayrıca tek kişinin okulun tüm sorunlarını çözmeye çalışması, okulun gelirinin olmaması, imkanların kısıtlı olması, yeri gelince müdür yetkili öğretmenlerin okul masraflarını cebinden karşılaması, temizlik ve hizmet personelinin bulunmaması, okulun fiziki sorunlarının çok olması ve ilçe milli eğitim müdürlüğünün genelde bu fiziki sorunları çözmemesi ya da çok azını çözebilmesi okul yönetiminde bulunan sorunlardır.

Okulunuzla ilgili herhangi bir problemi çözmeye üst yöneticilerin sağlaması gereken katkılar açısından karşılaştığınız problemler nelerdir?

Bayan öğretmenlerin ikisi üst yöneticilerin sürekli olarak ödenek yokluğu nedeniyle yardım etmediklerini söylerken diğer bayan öğretmen sorunların çözülmediğini söylemiştir.

Erkek öğretmenlerden 1-3 yıl arası tecrübesi olanlardan üçü sorunların imkanlar dahilinde çözüldüğünü söylerken diğer üç öğretmen sorunların çözülmediğini söylemiştir.

Erkek öğretmenlerden 4-6 yıl arası tecrübesi olanlar üçü de sorunların çözülmediğini söylemiştir.

Üst yöneticiler genel olarak okul sorunlarını özellikle de maddi sorunlarını çözmekte zorlanmaktadır. Belli bir meblağda gelen ödeneklerini çok acil ihtiyacı olan okullara harcayan ilçe milli eğitim müdürlükleri onlardan talepte bulunan diğer okullara yardımcı olamamaktadır. Gelen ödenekler okulların ancak acil olarak yapılan çatılara, tuvaletlere ve boyalara yetmezken okulların kapıları, pencereleri diğer temel ihtiyaçları eksik kalmaktadır. Yani bir eksiklik giderilirken diğer eksiklikler yapılamamaktadır. Ayrıca kimi ilçe milli eğitim müdürlükleri kendilerine daha yakın olan daha samimi oldukları okul idarecileri için okullarına yardımda bulunma sözü veriyorlar veya büyük okullara yardımda bulunup birleştirilmiş sınıflı okullara fazla bir yardımda bulunmuyorlar. Bu tür onarım çalışmalarında sürekli geri planda kalan birleştirilmiş sınıflı ilkokullar okuldaki çalışma koşullarını bir türlü istedikleri gibi düzeltememekte dirler.

İl eğitim denetmenleri tarafından okulunuzda yapılan rehberlik çalışmaları ne ölçüde yeterlidir?

Bayan öğretmenler denetmenlerin yaptığı rehberlik çalışmalarının çok da yeterli olduğunu düşünmüyorlar. Rehberlik çalışmalarının denetim gibi yapıldığını, zaman açısından yetersiz olduğunu, merkez okullarla veya büyük okullarla birleştirilmiş sınıflı okulların rehberlik çalışmalarının aynı yapıldığını söylüyorlar.

Erkek öğretmenler yapılan rehberlik çalışmalarının genel olarak yeterli olmadığını, yüzeysel ve hızlı yapıldığını, dönemde 1-2 saat okula gelerek yapılan rehberlik çalışmalarının çok da faydalı olmadığını söylüyorlar. Ayrıca denetmenlerin öğretmenlerle üslup ve iletişim sorunlarının olduğunu belirtiyorlar.

Okullara rehberlik denetimi için gelen il eğitim denetmenleri genel olarak bu çalışmalarını verimli geçirmemekte dirler. Rehberlik çalışmasını denetim çalışması gibi yapan denetmenler öğretmenleri gereksiz yere zorlayarak onların çalışma motivasyonlarını bozmaktadırlar. Rehberlik çalışmalarında öğretmenlere yönelik bilgilendirme çalışmaları yapmaları yerine denetim yapar gibi evrakları ve belgeleri sormaları çalışmanın geçerliliğini bozmaktadır. İyi bir rehberlik denetimi alamayan öğretmenlerde moral ve motivasyon açısından olumsuz etkilenirler. Özellikle müdür yetkililik görevini yürüten öğretmenlerin rehberlik çalışmalarına ihtiyaçları vardır. Herhangi bir okul yönetimi eğitim almadan, bir evrak yazısı, bir resmi yazı yazmadan bu görevi alan müdür yetkili arkadaşlaradaha açıklayıcı, daha bilgilendirici, daha yol gösterici, daha aydınlatıcı bilgiler verilerek daha faydalı rehberlik çalışmaları verilmelidir. İyi bir rehberlik çalışmasının faydasını tüm eğitim çalışanları ve öğrencilerimiz görürler.

Müdür yetkili öğretmen olarak il eğitim denetmenleri tarafından okulunuzda yapılan denetim çalışmaları ile ilgili olarak karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

Bayan öğretmenler denetimlerde eğitim denetmenlerinin gereksiz evrak istemelerini, denetimleri sıkı geçirmelerini, kendi yaptıkları çalışmaların görmezden geldiğini sürekli eksikliklerin bulunmaya çalışıldığını, şartların zorluklarının umursanmadığını sorunları olarak belirtmişlerdir.

Erkek öğretmenlerden 1-3 yıl arası görevde olanlar denetmenlerin birleştirilmiş sınıflı okulları bir merkez okulu gibi veya büyük okullar gibi denetlediklerini onlardan istedikleri tüm evrakları bizden de istediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca denetmenlerin öğretmenlere karşı olan üslup, tutum ve davranışlarının düzgün olmadığını söyledikleri sorunlar arasındadır.

Erkek öğretmenlerden 4-6 yıl arası görevde olanlar denetmenlerin gereksiz evrak istemelerini, evrak eksiklerinden dolayı gereksiz tartışmalar yaşandığını, denetimlerin genelde klasik aynı geçtiğini farklı bir denetim yapmadıklarını sorunlar olarak söylemişlerdir.

Eğitim denetmenleri birleştirilmiş sınıflı okullara denetime gittikleri zaman merkez okullardan veya büyük okullardan istedikleri evrakların çalışmaların aynısını bu okullardan da istemektedirler. Genelde yapılan çalışmalar, uğraşılacak öğrenciler, gerçekleştirilen güzellikler görmezden gelinip, hazırlanmayan

evraklar, yapılmayan eksik olan çalışmalar üzerinde durulmakta öğretmenlerin moral ve motivasyonları bozulmaktadır. Zaten hem öğretmenlik hem de müdür yetkililik görevini yapan bu öğretmenlere karşı hem denetimleride daha da esnekleştirmeli, hem klasik denetimlerden ayrı bu okullara yönelik daha uygun daha esnek bir denetim çalışması yapılmalı hem de daha iyi niyetli olunmalı yapılan çalışmalar, verilen çaba ve emekler göz ardı edilmemelidir.

Zor koşullarda çok az destekle bu kutsal görevi yapan hem öğretmenlerimize hem de müdür yetkili öğretmenlerimize karşı üst yöneticileri ve denetmenler daha iyi niyetli, daha duyarlı, daha hoşnut olmalıdır. Bu kişilerin yaptığı bu kadar emeğe saygı göstermeli, bu mesleği sevdirmelidirler ki bu tür okullarda çalışan öğretmenler de hem mesleklerini sevsinler, hem işlerini daha iyi icra etsinler hem de atandıkları yerden hemençikmak için uğraşmasınlar ve çalıştıkları köyde kalıp öğrencilerine daha çok faydalı olsunlar, daha iyi eğitim versinler.

4. ÖNERİLER

- ❖ Kırsaldaki bölgelere yeni okulların yapımlarının arttırılması, bina ve derslik probleminin çözülmesi gerekir.
- ❖ Öğretmen problemi, ders araç gereç problemi, okulların fiziki alt yapısının yetersizlikleri problemi çözülmelidir.
- ❖ Yeni mezun öğretmen adaylarının birleştirilmiş sınıflı okullara atamalarının yapılmaması mesleki tecrübesizlikleri açısından önemlidir.
- ❖ Öğretmen adaylarına, mezun oldukları yükseköğretim kurumunda birleştirilmiş sınıflı okullarda uygulama yapma imkanı daha nitelikli bir şekilde sağlanmalıdır.
- ❖ Müdür yetkili öğretmenlere yönelik düzenli olarak ilçe milli eğitim müdürlüklerince okulyönetimi ile ilgili seminerler verilmesi gerekmektedir.
- ❖ Birleştirilmiş sınıfların eğitim ve öğretim meseleleri bakanlıkça ele alınmalı, bu yerleşim birimlerine uygun, esnek bir program geliştirilmelidir.
- ❖ Birleştirilmiş sınıflı ilkokullarda görev yapan müdür yetkili öğretmenlere ek ücret ödenmelidir.
- ❖ Birleştirilmiş sınıflı ilkokullarda görev yapan müdür yetkili öğretmenlere ek hizmet puanı verilmelidir.
- ❖ Bölgede eğitimin öneminin anlaşılması için ilçedeki kamu kurum ve kuruluşlarla ortak proje ve çalışmalar yapılmalıdır.
- ❖ Köylülerle daha iyi iletişim kurmak için müdür yetkili öğretmenlerin nezaretinde okuldaki tüm öğretmenlerce veli ziyaretleri yapılmalı ve bu veli ziyareti yapılan günlerde öğretmenlere idari izin verilmeli ayrıca kaymakamlık tarafından da veli ziyaretleri desteklenmelidir.

KAYNAKÇA

- Abay, S. (2006). *Birleştirilmiş Sınıf Uygulanmasında Öğretmenlerin Öğrenme-Öğretme Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Akdoğan, M. (2007). *Birleştirilmiş Sınıflı İlköğretim Okullarında Görev Yapan Müdür Yetkili Öğretmenlerin Yönetim Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bilir, A. (2008). Birleştirilmiş sınıflı köy ilköğretim okullarında öğretmen ve öğretim gerçeği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(2), 1-22
- Binbaşıoğlu C. (1995). *Türkiye' de Eğitim Bilimleri Tarihi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Bursalıoğlu, Z. (1997). *Eğitim Yönetiminde Teori ve Uygulama*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Bursalıoğlu, Z. (2008). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranışlar*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E. Karadeniz., Ş. ve Demirel, F.(2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Çepni, S. (2010). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*. Ankara: Pegem Yayınları.

- Çoruk, A. (2021). *Covid-19 Salgınının Türk Eğitim Sistemine Yansımaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Erdem, A. R. (2004). *Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erden, M. (1996). Türkiye'de birleştirilmiş sınıflar: Öğretim kalitesinin artırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (12), 1-13.
- Fidan, N. ve Baykul, Y., (1993). Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim, Öğretmen Rehberi, Milli Eğitim Bakanlığı ve Unicef Türkiye Temsilciliği, Ankara.
- İlgar, L. (2000). *Eğitim Yönetimi, Okul Yönetimi, Sınıf Yönetimi*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Öztürk, H. İ. (2003). *Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim*. Ankara: Kendi Yayını.
- Kaykanacı, M. (1993) *Birleştirilmiş Sınıf Köy Okullarında Görevli Müdür Yetkili Öğretmenlerin Yönetimle İlgili Sorunları (Kastamonu Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Köklü, N. (2000). *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Köksal, K. (2002). *Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Köse, Ö., Kalyoncu, M., Karataş, K., Usta, E., Demiralp, O., Kızılkaya, M.,...& Yıldırım, Z. (2010). *Hoş geldin öğretmenim*. Ankara: MEB Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (1995). İlköğretim Genel Müdürlüğü, İlkokul Programı, *Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları*, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2012). İstatistik Veriler. Personel Genel Müdürlüğü (1990). 97303 Sayılı Genelge
- Ottekin Demirbolat, A. (2019). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Taymaz, H. (1982). *Teftiş-Kavramlar, İlkeler, Yöntemler*. AÜ Eğitim Fakültesi Yayınları.